

vetkezendőkben is sikeresen folyják. (1981)

Z a i c z Gábor

Magyar szak - magyaroktatás Dániában

Ha Finnországtól eltekintünk, Skandináviában jelenleg csak Dániában működik magyarországi lektor. Felsőfokú magyaroktatás évtizedek óta folyik a két legnagyobb dán városban, a Koppenhágai és az Århusi Egyetem Nyelvészeti Intézetében. A fővárosban a magyar mellékszakos tárgyként, Århusban pedig már két éve főszakos tárgyként is hallgatható. Az 1978-ban megkötött magyar-dán kulturális egyezményben foglaltak alapján a sorok írója párhuzamosan oktat mindkét városban 1979 márciusa óta. Koppenhágában elsősorban a magyar szakosok képzése a fő feladat, de emellett finnugor nyelvészeti előadásokat és gyakorlatok is tartok; Århusban viszont - ún. "finnugor lektorként" - kizárólag összehasonlító uralisztikai, valamint magyar nyelvtörténeti oktatással foglalkozom.

A lektori konferenciák mindenkori tematikájának megfelelően felszólalásomban kétéves dániai oktatási tapasztalataimról szeretnék röviden számot adni. Eredmények helyett egy ilyen konferencián talán hasznosabb néhány nehézségre felhívni a figyelmet. Már előljáróban megjegyzem, hogy ezek a nehézségek mindanekeelőtt koppenhágai munkámra vonatkoznak; itt ugyanis egyedül dolgozom, Århusban viszont kitűnő segítőtársam van Faerstain Katalin személyében.

Ami a dániai magyar szakosok követelményrendszerét illeti, az - legalábbis egyelőre - mindkét helyen hungarológiai központú, vagyis a hallgatónak a vizsgán a magyar nyelv rendszere és története mellett magyar irodalmi, történelmi és földrajzi ismeretekkel is rendelkeznie kell. Az Århusi követelményrendszer modern és példamutatóan sokoldalú (már-már szinte maximalista), a koppenhágai ellenben elavult és egyenetlen. A koppenhá-

gai magyar szakosok oktatási tematikája, szakirodalmi jegyzéke, vizsgakövetelményei következőképpen - mint ahogy ezt dániai egyetemi kollégáimnak számos esetben jeleztem - felülvizsgálandók. Az idén tavasszal jutott tudomásomra, hogy e munkára előreláthatólag új körülmények közepette kerülhet sor, talán már a legközelebbi jövőben.

A koppenhágai Nyelvészeti Intézet ugyanis a következő reformot tervezi: 1982-től megszüntetné a korábbi magyar, finn, általános nyelvészeti és indoeurópai nyelvészeti szakokat, és helyettük egy ún. nyelvészeti szakot hozna létre. A "nyelvészeti szakosok" az első néhány szemeszterben sokoldalú általános nyelvészeti ismeretekhez juthatnának, és csak a harmadik-negyedik féltől kezdődően "szakosodnának" aszerint, hogy magyar, finn vagy indoeurópai összehasonlító-történeti nyelvészeti alapon kívánják-e folytatni tanulmányaikat, vagy pedig általános nyelvészeti alapismereteiket óhajtják-e elmélyíteni. A reform célja az, hogy a Nyelvészeti Intézet hallgatói alapos és sokrétű nyelvészeti képzésben részesüljenek. A hungarológiai képzés színhelye eszerint a jövőben kizárólag az Århusi Egyetem lenne.

Az említettek voltaképpen úgy is értelmezhetők, hogy Koppenhágában a magyar szak napjai vagy hónapjai meg vannak számlálva. Hiszen a tervezet szerinti oktatás többé már nem a magyar nyelvre és kultúrára irányul, hanem nyelvészeti központú; igaz, a későbbi évek során a hungarológia egyik ágának, a magyar nyelv történetének és rendszerének a megismerésére még lehetőség adódhat. Annak érdekében, hogy a reformtervezetet illetően könnyebben állást foglalhassunk, figyelembe kell még vennünk néhány körülményt.

A koppenhágai magyar szakosok túlnyomó többségükben magyarszármazásúak. Dán anyanyelvű hallgató inkább csak a magyar nyelv - nem pedig a magyar szak - iránt érdeklődik, elsősorban a következő okokból:

1. A magyar nyelv elsajátítása, a magyar irodalmi termékek eredetiben való tanulmányozása természetesen sokkal több időt és sokkal nagyobb energiát követel meg egy dán anyanyelvű egyete-

mistától, mint bármely germán nyelvszaknak vagy az indoeurópai mellékszaknak az elvégzése.

2. A magyar szak elvégzése ma Dániában nem bíztat semmiféle elhelyezkedési lehetőséggel.
3. A magyar kultúra dániai népszerűsítése sajnos még mindig nem elég hatékony, jóllehet az utóbbi években javulás mutatkozik e téren.

A dán anyanyelvű hallgató következőképpen sokszor csak a magyar nyelvi rendszer "egzotikumára" kíváncsi, de - gyakran időzavarral is küszködve - ahhoz nem tartja magát elég erősnek, hogy akár a magyar társalgási nyelvet elsajátítsa, akár pedig a magyar művelődéssel megismerkedjen. A dán hallgatók nyelvünkre irányuló érdeklődése emiatt időben legtöbbször nem haladja meg a két-három hónapot.

Ilyen körülmények között - különösen, ha a Nyelvészeti Intézet profilját is figyelembe vesszük - üdvözlőnk kell a Koppenhágai Egyetem reformjavaslatát. Amennyiben tehát az illetékes szervek a tervzetnek helyt adnak, akkor Dániában Århus továbbra is a hungarológia műhelye marad, Koppenhága pedig a magyar nyelvtudomány - a leíró és történeti magyar nyelvi rendszer, az összehasonlító finnugrisztika - oktatásának dániai fellegvára lehet. Ezzel oktatási téren a két műhely tulajdonképpen kölcsönösen kiegészítené egymást, és az egyik szak elvégzése az egyik városban magával vonhatná a másikat a másikban. (Sőt esetleg még a dél-svédországi, a Malmö és Lund környéki egyetemi hallgatók is kedvet kaphatnának ahhoz, hogy a hajóval könnyen és gyorsan megközelíthető dán fővárosban folytassanak nyelvészeti, esetleg éppen magyar nyelvészeti tanulmányokat.) Kedvező körülmények között tehát előbb-utóbb legalább egy pár skandináviai hallgató - koppenhágai nyelvészeti szakos és Århusi magyar szakos tanulmányainak elvégzése után - otthonosan mozoghatna a magyar nyelvtudomány terén és a hungarológia többi ágában egyaránt, s ezzel döntő lökést adhatna a dániai hungarológus szakemberképzés feltételeinek megteremtéséhez is.

Effajta - egyelőre talán utópisztikusnak tetsző - lehetőségek kimunkálásában szerepet kell tulajdonítani még egy külső körülménynek is. A mindenkori magyar lektor helyzetét megszilárdítaná, a dán kollégákkal és hivatalos szervekkel való kapcsolatát kedvezően befolyásolná az a tény, ha a magyar-dán kulturális egyezmény legközelebb - 1984-ben esedékes - meghosszabbításakor megállapodás születhetne a két ország között a lektorok kölcsönösségéről is, s a magyar lektor dániai ténykedésével egyidejűleg - az ismét csak szűkebb értelemben vett Skandinávia első magyarországi vendégoktatójaként - dán lektor is működhetne Budapesten, az ELTE Germanisztikai és Romanisztikai Tanszékén.

Felszólalásom befejezéseként e fórumon is szeretném felhívni a figyelmet az oktatási téren elengedhetetlenül szükséges az együttműködés, ami az eredményes munkának közismerten egyik alapfeltétele. A kapcsolatteremtés és a tapasztalatok kicserélése nemcsak egy egyetemen, egy országon belül lehet igen hasznos, hanem a különböző országokban magyar nyelvet tanító egyetemi oktatók között is, sőt ez utóbbiak "nemzetközi" összefogása még hatékonyabbnak mutatkozhat az egy-egy intézményen, országon belüli tapasztalatcseréknél. Dániai szemzőgből egyelőre a skandináv országok és még néhány szomszédos ország magyar szakos tanárai között látunk lehetőséget a közös munka megindítására, mindenekelött személyes konzultációk és levelezés révén. Tanulmányosak a különféle szakmai, módszertani előadások is a szomszédos országok egyetemerein. A magam részéről eddig a lundí, a göttingai és a groningeri egyetem magyar, illetve finnugor oktatómunkájába nyertem betekintést, s a közeljövőben előreláthatólag a hamburgi Finnugor Tanszék hungarológiai munkájával is megismerkedhetem.

(1981.)